

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Nimfea

Hegyesbor (HUHN20146) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Túrkeve
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

MOBILPARTS Kft.

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Baranyi Tamás

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Erdélyi Arnold

Dr. Forgács Zoltán

Harmos Krisztián

Juhász Krisztina

Molnár Géza

ifj. Papp László

Papp László

Pappné Czappán Marianna

Sallai R. Benedek

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	5
1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód.....	6
1.3. Kiterjedés.....	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	6
1.5. Érintett települések	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások	7
2. Veszélyeztető tényezők	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	10
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	10
3.2. Kezelési javaslatok.....	11
3.2.1. Élőhelyek kezelése	11
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	23
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	23
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	23
3.2.5. Mellékletek.....	23
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	25
3.3.1. Agrártámogatások	25
3.3.2. Pályázatok	30
3.3.3. Egyéb	30
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	30
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	30
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	31
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	31
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	33
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	33
1.1. Környezeti adottságok.....	33
1.1.1. Éghajlati adottságok	33
1.1.2. Vízrajzi adottságok	33
1.1.3. Talajtani adottságok	33
1.2. Természeti adottságok.....	33
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	36
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	38
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	38
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	42
1.3. Területhasználat.....	42
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	42
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	43
1.3.3. Területhasználat és kezelés	43
2. Felhasznált irodalom	45
3. Térképek.....	47

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Hegyesbor kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20146
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	1369,85 ha
--------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
*kiemelt jelentőségű jelölő élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

- ürge (*Spermophilus citellus*)

1.4.3. A felmérés során újonnan előkerült jelölő értékek javasolt fajok

- kiskécskű aszat (*Cirsium brachycephalum*)
- dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

1.5. Érintett települések

Jász-Nagykun-Szolnok megye: Karcag

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

- Védett tájképi elem:
kunhalom (azonosító: 2410) az 50/2008 (IV. 24.) FVM rendelet alapján
- Országos ökológiai hálózat: A terület 100%-ban az országos ökológiai hálózat övezet része, nagyobb részben a magterület, kisebb részben a pufferterület elemhez tartozik.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

- a területre természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Jász-Nagykun-Szolnok megye területrendezési terve – 10/2011. (IV.29.) rendelet
- Karcag Város településszerkezeti terve – jóváhagyta a 309/2001. (VI. 20.) határozat (többször módosítva, utoljára a 106/2012. (V.04.) határozat)
- Karcagi Építési Szabályzat és Szabályozási terv – 18/2001. (VII. 4.) rendelet (többször módosított szöveg, utoljára a 24/2012. (X.26.) rendelettel)

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- Körzeti erdőterv: Tiszafüredi erdőtervezési körzet 2. erdőterve (érvényes: 2006. 01.01 – 2015.12.31.) törzskönyvi szám: 20/2006, kelt: 2006. november 21. A következő tervezési időpont a Közép-Tiszai erdőtervezési körzetben (új körzet neve): 2016. A köztes időszakra az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. Törvény 113. § (17) bekezdése vonatkozik.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadás vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014. február 28-ig (Országos Vadgazdálkodási Adattár).
- Karcag-Apavári Földtulajdonosi Közösség (Kódszám: 16-755610) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Nagykun Vadásztársaság (Kódszám: 16-752810) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

- a területre halgazdálkodási terv nem vonatkozik

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

- Nagykun-ság alegység (2-18) vízyűjtő-gazdálkodási terve. Elfogadás dátuma: 2010.08.01. Közreadta: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2009. szeptember.

1.7.7. Egyéb tervek

- Karcag Város II. Környezetvédelmi Programja 2005 - 434/2005. (XI.29.) határozat
- Kisfészekű aszat (*Cirsium bractecephalum*) fajvédelmi terve (Molnár 2013).

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	L	100	Kisfészű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>). A faj csíranövényei számára fontos kötött talajon a nedves de vízzel nem borított, mélyebb felszínek képződése, fennmaradása, amelyek létrejötte legeltetés hiányban elmarad.
D01.02	autópályák, autótutak, fő- és mellékutak	M	20	Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Megnöveli a fajok migrációs és diszperziós veszteségét, rontja a kolonizációs lehetőségeket.
H01.05	diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági vagy erdészeti tevékenység miatt	M	10	Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Rontja a fajok számára alkalmas vizes élőhelyek állapotát.
J02.03.02	csatornázás	M	50	Kisfészű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>). A faj állományának csökkenését, élőhelyének szárazodását válthatja ki, rövid periódusúvá, így alkalmatlanná téve azt, de a teljes megszűnését is előidézheti.
H05.01	lakossági szilárd hulladék	L	1	1530* Pannon szikes sztyeppék és mocsarak. Az élőhely gyomosodását, degradációját okozhatja.
I01.	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	20	1530* Pannon szikes sztyeppék és mocsarak. Az élőhely átalakulását, degradációját okozhatja. Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Rontja a fajok számára alkalmas élőhelyek állapotát.
K01.02	eliszapolódás, feliszapolódás	L	10	Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Csökkenti a fajok számára alkalmas vizes élőhelyek méretét, rontja azok állapotát.
K01.03	kiszáradás	H	50	Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Csökkenti a fajok szaporodási sikerét, a számukra

				alkalmas vizes élőhelyek méretét.
K02.02	szerves anyag felhalmozódása	L	10	Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Csökkenti a fajok számára alkalmas vizes élőhelyek méretét, rontja azok állapotát.
Kód	A területre kívülről ható veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
H01.05	diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági vagy erdészeti tevékenység miatt	M	20	Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>).. Rontja a fajok számára alkalmas vizes élőhelyek állapotát.
J03.02	élőhelyi-összeköttetések (konnectivitás) csökkenése emberi hatásra	M	30	Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Megnöveli a fajok migrációs és diszperziós veszteségét, rontja a kolonizációs lehetőségeket.
Kód	Jövőbeli valószínűsíthető veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M= közepes, L=kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03.	gyepterület átalakítása szántóvá	M	30	Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>).. Csökkenti a fajok számára alkalmas élőhelyek méretét, megnöveli a migrációs veszteséget, rontja a szomszédos természetszerű élőhelyek állapotát.
J 02.05.02	belvízviszonyok megváltoztatása	M	50	Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Csökkenti a fajok számára alkalmas vizes élőhelyek méretét, rontja azok állapotát.
J 02.01.03	csatornák, gátak, medencék, mocsarak vagy gödrök feltöltése	L	10	Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Csökkenti a fajok számára alkalmas élőhelyek méretét, rontja azok állapotát.
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	H	100	Kisfészű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>). A faj meglehetősen érzékeny elsősorban az őszi és a tavaszi időszakban az aszályra, mivel a

				csírázáshoz és a magoncok megerősödéséhez elengedhetetlen a párás környezet. A populáció fennmaradásához elengedhetetlen a nagyszámú újulat képződése és megmaradása, mivel leginkább a faj kétéves életmóddal rendelkezik. 1530* Pannon szikes sztyeppék és mocsarak, Az élőhelyek összetételének változásához, szegényedéséhez vezet.
--	--	--	--	--

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések:

A természetvédelmi célkitűzés e Natura 2000 területen a rajta található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása és lehetőség szerinti fejlesztése, valamint a Natura 2000 területek lehatárolása alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételei biztosítása. A területen végrehajtandó specifikus célok és intézkedések közül kiemelendő a gyepterület jelenlegi állapotának fenntartását célzó legeltetési és/vagy kaszálási rendszer kidolgozása, a bolygatott részek gyepjének rekonstrukciója gyommentesítő kaszálással, és a területen lévő mocsarak, mocsárrétek és vizes élőhelyek vízellátottságának biztosítása. A terület jelölő emlősfajának, az ürge állománynagyságának és az állomány területi kiterjedésének megőrzése érdekében a magasabb, szárazabb részeken biztosítani kell az állandó rövid fűvű állapotot, melynek elérése legfőképpen legeltetéssel, illetve nem annyira ideálisan kaszálással oldható meg. A területen itt-ott előforduló idegenhonos fafajú faültetvények fokozatos átalakítása őshonos fafajú, kocsányos tölgy uralta természet szerű erdőállományokká és facsoportokká. Komoly feladat az inváziós és tájidegen fás- és lágyszárú fajok visszaszorítása. Kiemelt fontosságú cél a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), a kishéscsüszkű aszat (*Cirsium brachycephalum*) és az ürge (*Spermophilus citellus*) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása és lehetőség szerinti fejlesztése.

A természetvédelmi célállapot

A terület kiemelt természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek és fajok védelme, természeti állapotuk megőrzése, mely leginkább a megfelelő legeltetési/kaszálási rendszer alkalmazásával illetve a terület vízállapotának megőrzésével érhető el.

A gyepgazdálkodás tekintetében a terület ürgeállományának megerősítése érdekében az állandó rövid fűvű állapot biztosítása szükséges. A bolygatott részek gyepeinek rekonstrukciója gyommentesítő kaszálással képzelhető el, szükség esetén a gyepavar felszámolása megfelelő időpontban végzett égetéssel. A gyepterületek megőrzésének érdekében fontos az ott található inváziós lágyszárú és fás szárú állományok (pl. akác) megtelepedésének és terjedésének megakadályozása, a fás állományok fokozatos őshonos állományra cserélése, illetve az akác gyepre való terjedésének megakadályozása.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási és részben az élőhely-rekonstrukciós és -fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhely-rekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyeket a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhely-fejlesztési, lehetőségekre is kitérünk.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: szikes mocsarak sziki kákával; ürmös pusztagyeppek; szikes rétek; szikes rét jellegű vagy jellegtelen félszáraz gyeppek; löszgyeppek (ma ezek inkább löszgyep eredetű, enyhén szikesedő cickórós gyeppek)

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B6 - Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak
 - F1a - Ürmöspuszták
 - F1b - Cickórós puszták
 - F2 - Szikes rétek
 - OC - Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
 - H5a - Lössgyepek, kötött talajú sztyeprétek
- Natura 2000 élőhely: 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Gyepterületre vonatkozó előírások

- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- GY25 A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
- GY31 A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
- GY40 Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 állategység/ha.
- GY59 Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
- GY64 Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
- GY72 Kaszálás június 15. után lehetséges.
- GY89 10 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárzúzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárzúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárzúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
- GY98 A kaszálatlan területet kaszálásenként más helyen kell kialakítani.

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési és fenntartási javaslatot nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok, indoklása

Ezen élőhelyek természetes állapotukban való megőrzése és – őshonos fajokból – fajgazdagságának növelése, továbbá a hagyományos tájhasználat fenntartása érdekében a legeltetés – elsősorban szarvasmarhával – lenne a legelőnyösebb hasznosítási mód. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor évi egyszeri, nyár eleji, június 15-e utáni, könnyűgépes kaszálás javasolt zárványterületek létrehozása nélkül, bűvósávok meghagyásával. Mindennemű mezőgazdasági gyepfozom fokozására használt beavatkozás (pl. fogasolás, műtrágyázás) kifejezetten káros hatású lehet a területen, mivel átalakítja a gyep szerkezetét, és gyomosodáshoz, degradációhoz vezet. Az ürge állományának megőrzése, visszatelepülése érdekében az intenzív legeltetés indokolt, ami bizonyos szempontok alapján ellentétes igényű, mint a gyep vegetáció fenntartási igénye, ugyanis a túlhasználat (legeltetés) a faj természetvédelmi kezelése szempontjából nem káros, sőt inkább kívánatos. A terület mai arculatát a vízállapota határozza meg, így kerülendő annak megváltoztatása: belvizes területeit meg kell óvni a levezetéstől. Az inváziós, tájidegen fás- (pl. *Elaeagnus angustifolia*) és lágyszárú fajok (pl. selyemkóró *Asclepias syriaca*), továbbá némely őshonos fa- és cserjefaj (vadrózsa *Rosa spp.*) visszaszorítása (őshonos fajok) és eltávolítása (tájidegen fajok) kiemelten fontos feladat a gyepterületek fenntartása szempontjából.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: mélyebb térszíneken előforduló kis kiterjedésű szikes mocsarak és olyan szikes rétek, melyekben a kishéscsüszkű aszat (*Cirsium brachycephalum*) megtalálható

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNER-kódja: B6 - Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak
F2 - Szikes rétek
- Natura 2000 élőhely: 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Gyepterületekre vonatkozó előírások

GY18 Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás.

GY39 Legeltetési sűrűség 0,1-0,2 állategység/ha.

GY44 A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.

GY67 Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.

GY77 Kaszálás szeptember 1. után lehetséges.

(4) Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési és fenntartási javaslatot nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységet kijelölő szikes mocsár és szikes rét mozaikok fenntartása kizárólag legeltetéssel végezhető, mivel a gépi kaszálás során megszűnhetnek a területre jellemző mikrodomborzati mozaikok, továbbá felszakadozhatnak a gyepfoltok. Évi egyszeri alkalommal, szarvasmarhával kis legelési sűrűségben végzett legeltetés a legmegfelelőbb hasznosítási módként javasolható. A juhokkal történő legeltetés a jelentős mikrodomborzati különbségek miatt nem megoldható a területen. Amennyiben a legeltetés nem megoldható, akkor a kisleveles aszat termésszórását követően szeptember 1. után, de az őszi csapadékos időszak előtt javasolható évi egyszeri kaszálás.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: szikes rét jellegű vagy jellegtelen félszáraz gyep

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: OC - Jellegtelen száraz-félszáraz gyep
- F2 - Szikes rétek (részben)

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A NATURA 2000 területen fekvő, degradált vagy néhol szikes rét jellegűvé váló félszáraz gyepnek a 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód Gyepterületekre vonatkozó előírások

- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- GY25 A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
- GY31 A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
- GY40 Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 állategység/ha.

- GY64 Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
- GY72 Kaszálás június 15. után lehetséges.
- GY89 10 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárzúzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárzúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárzúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
- GY98 A kaszálatlan területet kaszálásonként más helyen kell kialakítani.

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Az élőhelyek színező elemekben rendkívül szegények, és a mikroklimatikus adottságuknak megfelelő szikes rétek domináns fajai is kis fajszámban képviseltettek, így a megfelelő tájhasználat (kaszálás, legeltetés) mellett a színező elemekkel való felülvetést javasolunk.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítést nem javasolunk a területen, de amennyiben erdőtelepítésre kerülne sor, akkor tájegységre jellemző őshonos fafajok (pl. kocsányos tölgy (*Quercus robur*), tatárjuhar (*Acer tataricum*) stb.) telepítését javasoljuk.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési és fenntartási javaslatként a fajszegénység mérséklésére az azonos adottságú szomszédos területekről származó kétszikű színező elemek (pl. réti imola *Centaurea jacea*/, réti peremizs *Inula britannica*/, tejtoltó galaj *Galium verum*/, sziki üröm *Artemisia santonicum* / stb.) terjedésének elősegítése, mag- és termésszórása javasolt.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységet kijelölő degradált szikes rét vagy jellegtelen félszáraz gyepek állapotromlásának megállítása, rekonstrukciója, ezáltal a szomszédos értékeesebb, természetesebb gyepekké hasonlóvá válása kizárólag megfelelő tájhasználat: legeltetéssel és/vagy kaszálással végezhető, amely megakadályozza a tájidegen inváziós fajok megtelepedését. Mindennemű mezőgazdasági gyephozam fokozására használt beavatkozás (pl. fogasolás, műtrágyázás) kifejezetten káros hatású lehet a területen, mivel gátolja a gyepergenerációját, és gyomosodáshoz, degradációhoz vezet. Az inváziós, tájidegen fás- (pl. ezüstfa *Elaeagnus angustifolia* /) és lágyszárú fajok (pl. selyemkóró *Asclepias syriaca* /), továbbá némely őshonos fa- és cserjefaj (vadrózsa *Rosa spp.* /) visszaszorítása (őshonos fajok) és eltávolítása (tájidegen fajok) kiemelten fontos feladat a gyepterületek fenntartása szempontjából. A fajszegénység mérséklésére az azonos adottságú szomszédos területekről származó kétszikű színező elemek (réti imola *Centaurea jacea* /, réti peremizs *Inula britannica* /, tejtoltó galaj *Galium verum* /, sziki üröm *Artemisia santonicum* /) terjedésének elősegítése (mag- és termésszórás) javasolt.

KE-4 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** szántóföldek

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák

(3) **Gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok**

a) **Kötelezően betartandó előírások**

A szántóterületeken kötelező előírás nincs, de amennyiben az élőhely rekonstrukciója megkezdődik, akkor a 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendeletben megfogalmazott, a NATURA 2000 gyepterületek fenntartását célzó, kötelezően betartandó földhasználati szabályok lesznek érvényesek rá.

b) **Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok**

1) **A veszélyeztető hatás mérséklését szolgáló önkéntesen vállalható előírások**

Kód Szántóterületekre vonatkozó előírások

SZ13 Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.

SZ14 A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer-mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.

SZ34 Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.

SZ35 Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.

SZ49 Az időszakos és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.

2) **A visszagyepesítés, rekonstrukció utáni állapotra vonatkozó önkéntesen vállalható előírások**

SZ53 Szántó füves élőhellyé alakítása spontán felhagyással.

SZ54 Szántó füves élőhellyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.

SZ55 Szántó füves élőhellyé alakítása, lucernakultúrát követő spontán gyepesedéssel.

SZ58 Óshonos fafajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.

SZ60 Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.

SZ64 A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás, illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.

SZ65 A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására.

SZ67 Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyp kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.

(4) Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztési javaslatok

Élőhelyfejlesztésként a szántóterületek rekonstrukcióját, visszagyepesítését javasoljuk az előző fejezet idevonatkozó pontjai alapján.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Amennyiben erdőtelepítésre kerülne sor a területen, akkor tájegységre jellemző őshonos fafajok (pl. kocsányos tölgy (*Quercus robur*), tatárjuhar (*Acer tataricum*) stb.) telepítését javasoljuk a területen.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési és fenntartási javaslatot nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok, indoklása

E Natura 2000 területen nem indokolt a szántóföldek fenntartása, így azok visszagyepesítését javasoljuk. E kis foltokat viszonylag jó állapotú gyepek veszik körül, így az onnan gyűjtött őshonos fajok magvaiból, terméseiből végzett magvetés a legeredményesebb visszagyepesítési módszer, viszont a szántók felhagyásával és spontán gypesedéssel is sikeresen kialakítható a gyeptakaró. Utóbbi esetben gyomfajok megjelenése miatt évi minimum egyszeri kaszálás ajánlható.

A szántóföldi művelés során a kemikáliák és növényvédő szerek kiszórandó mennyiségének minimalizálását javasoljuk. Az egyébként szikesedésre hajlamos szántókon annak kialakulását fokozó öntözést nem javasoljuk, viszont a terület arculatát kialakító vízállapot megőrzése kiemelt célnak tekinthető, így a meliorációs tevékenységek megszüntetését ajánljuk.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: nem szikes vagy csekély mértékben szikesedő nádasok; fiatal, nádassá alakuló jellegtelen fátlan vizes élőhelyek

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- OA - Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Vizes területekre vonatkozó előírások

V01 A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.

V05 Vegyszer használata kizárólag fajnjektálás során lehetséges.

V50 A nádas minimum 20-30%-át nem szabad learatni.

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési és fenntartási javaslatot nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok, indoklása

A Natura 2000 területet tekintve csak kisebb foltokban találunk nádas állományokat. A nádasok fészkelőhelyül szolgálnak egyes madárfajok számára, így javasoljuk minden évben a nádasok jelentős részének kaszálatlanul hagyását. A nádasokban megtelepedő inváziós növényfajok állományainak lehetőleg mechanikus visszaszorítása elengedhetetlen.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: őshonos fafajok (pl. kocsányos tölgy (*Quercus robur*), fehér nyár (*Populus alba*)) alkotta erdősávok, erdőterületek (erdőalrészletek), melyekben idegenhonos inváziós fajok jelenléte jellemző

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: RC - Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők
- érintett erdőalrészletek: Karcag 128/A, 128/B

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- Vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Erdőterületekre vonatkozó előírások

E06 Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.

E32 A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatokor csak kisebb, legfeljebb 0,5 ha-os összefüggő vágásterület alkalmazása, egymástól minél távolabb olyan módon, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.

- E38 Óshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek.
- E51 Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal.
- E58 Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
- E68 Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Élőhely-rekonstrukciós javaslatként az inváziós fa- és cserjefajok visszaszorítását és a tájegységre jellemző őshonos elegyfajok (pl. tatárjuhar *Acer tataricum*) és lágyszárú fajok (magas gyöngyperje *Melica altissima*, széleslevelű salamonpecsét *Polygonatum latifolium*, réti őszirózsa *Aster punctatus*, ligeti perje *Poa nemoralis*, stb.) telepítését javasoljuk a faegyedek közé.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőterületek fenntartása indokolt. Az esetleges felújítás során őshonos, a tájegységre jellemző fafajok telepítése szükséges.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési és fenntartási javaslatot nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységben az őshonos, a tájegységre jellemző erdők kialakítására célszerű törekedni, jelen esetben a kocsányos tölgy alkotta sziki tölgyesek megőrzésére, esetleg rekonstrukciójára. A területen található erdőterületeket mezővédő erdősávnak alakították ki. A szegényes lágyszárúsintjük arra enged következtetni, hogy korábbi szántóterületekre telepítették ezeket az állományokat, így értéküket kizárólag a faállományuk adja, amely árnyékhatása miatt az erdőszyepp fajok fennmaradását segítheti elő, és odúlakó madárfajok megtelepedését szolgálja (egyébként jóval nagyobb állatközösséget tart fent egy őshonos fafajokból álló fás terület, mint az adventív fajokból álló monokultúrák). Ezekben a területeken idegenhonos fajokkal erősen fertőzött állományok találhatóak, belőlük az akác (*Robinia pseudoacacia*), nemes (hibrid) nyár (*Populus spp.*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) és a gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) (kiterjedt állományainak visszaszorítása elengedhetetlen. Az erdőállományokba őshonos, a tájegységre jellemző elegyfajok (pl. tatárjuhar *Acer tataricum*) telepítése ajánlható. Az erdőállományok gyérítése, véghasználata során kiemelten fontos az őshonos fafajokkal (pl. kocsányos tölgy (kocsányos tölgy (*Quercus robur*), fehér nyár (*Populus alba*), tatár juhar (*Acer tataricum*), mezei juhar (*Acer campestre*) stb.) való felújítás, viszont a vágásterületen, később a fiatalos állományban is szükséges inváziós fajok visszaszorítása mechanikus, vagy amennyiben szükséges, vegyszeres (lebomlók használatával) úton.

KE-7 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** bolygatott, néhol gyomfajok alkotta degradált élőhelyek inváziós fa- és cserjefajokkal

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: OC - Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
OF - Magaskórós ruderális gyomnövényzet
P2c - Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok
RDb - Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
- érintett erdőalrészletek: Karcag 122/B, C, E; 124/A, B, C, E; 130/A

(3) **Gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok**

a) **Kötelezően betartandó előírások**

A 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

b) **Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok**

Kód Gyepterületekre vonatkozó előírások

- GY27 Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
- GY28 A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
- GY82 A gyepet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni.

(4) **Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok**

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) **Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat**

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs a területen, de amennyiben arra kerülne sor, akkor tájegységre jellemző őshonos fafajok (pl. kocsányos tölgy (*Quercus robur*), tatár juhar (*Acer tataricum*) stb.) telepítését javasoljuk a területen.

(6) **Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok**

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési és fenntartási javaslatot nem teszünk.

(7) **Kezelési javaslatok indoklása**

Korábbi tanyák helyén lassan regenerálódó gyepek, melyeket természetes élőhelyek öveznek. A későbbiekben magkészlétként biztosíthatják regenerációjukat, viszont a – főként inváziós – gyomfajok csökkentésére kezdetben évente legalább egyszeri kaszálás szükséges. Az inváziós

gyomfajok (pl. keskenylevelű ezüstfa /*Elaeagnus angustifolia*/) komoly egyedszámban vannak jelen ezeken az élőhelyeken, ezért kiemelten fontos ezen állományok drasztikus visszaszorítása, mivel főként innen terjednek tovább a belső területekre.

KE-8 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** álló- és folyóvizek

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: U8 - Folyóvizek
U9 - Állóvizek
- Natura 2000 élőhely: nincs

(3) **Gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok**

a) **Kötelezően betartandó előírások**

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) **Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok**

Kód Vizes területekre vonatkozó előírások

- V27 Halastavak nyílt vízfelületein csérek, szerkők, sirályok megtelepedését segítő mesterséges fészkelő szigetek kialakítása és karbantartása szükséges.
- V29 A halastóra a működési területével a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által jóváhagyott „madárriasztási tervet” kell készíteni és alkalmazni.

(4) **Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok**

A halastavak tőegységeinek partszegélyét, illetve a tőegység területén szigetet alkotó avas nádas foltok megóvása nádaratás esetén

(5) **Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat**

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) **Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok**

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési és fenntartási javaslatot nem teszünk.

(7) **Kezelési javaslatok indoklása**

A Karcagi (1. sz.) - főcsatorna és a néhány évvel ezelőtt kialakított halastavak és vízminőségének fenntartása.

KE-9 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** tanyák; tanyák körüli bolygatott, taposott gyomos területek; aszfaltozott műutak

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: U10 - Tanyák, családi gazdaságok
U11 - Út- és vasúthálózat

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Kód Gyepterületekre vonatkozó előírások

GY107 Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.

GY108 Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs a területen, de amennyiben arra kerülne sor, akkor tájegységre jellemző őshonos fa- (pl. kocsányos tölgy (*Quercus robur*), tatár juhar (*Acer tataricum*) stb.) telepítését javasoljuk a területen és a műutak mentén.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési és fenntartási javaslatként a tanyák évi egyszeri kaszálással történő gyommentesítést, inváziós fajok (pl. keskenylevelű ezüstfa /*Elaeagnus angustifolia*/) visszaszorítását és a terület lakossági szeméttől mentes állapotban való fenntartását javasoljuk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Korábbi tanyák helyén lassan regenerálódó gyepek, melyeket természetes élőhelyek öveznek. A későbbiekben magkészletként biztosíthatják regenerációjukat, viszont a – főként inváziós – gyomfajok csökkentésére kezdetben évente legalább egyszeri kaszálás szükséges. Az inváziós gyomfajok (pl. keskenylevelű ezüstfa /*Elaeagnus angustifolia*/) komoly egyedszámban vannak jelen ezeken az élőhelyeken, ezért kiemelten fontos ezen állományok drasztikus visszaszorítása, mivel főként innen terjednek tovább a belső területekre.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírászerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A **kisfészki aszat** (*Cirsium brachycephalum*) fennmaradása érdekében a szikes réteken és mocsarakon évi egyszeri, nyár közepi szarvasmarhával való áthajtása szükséges, hogy nyílt felszín jöhessen létre e faj csírázásának elősegítése érdekében. Mivel meglehetősen vízigényes e faj, így a terület vízállapotának fenntartása szükséges, és a csapadékvíz levezetése kerülendő a területen.

Az **ürge** (*Spermophilus citellus*) állományának megerősítése érdekében visszatelepítésre lenne szükség, mivel a faj itteni populációjának mérete oly mértékben lecsökkent vagy kipusztult, hogy nem sikerült kimutatni a területről, továbbá a legközelebbi előfordulási területekről is gátolt a diszperziója a nagykiterjedésű, intenzíven művelt szántóterületek közbeékelődése miatt.

A **dunai tarajosgöte** (*Triturus dobrogicus*) és a **vöröshasú unka** (*Bombina bombina*) védelme érdekében megfogalmazott intézkedések:

- Javasolt a terület időszakos vízü élőhelyeinek (mocsarak, kubikgödrök, árkok) megőrzése, a terület hidrológiai viszonyait negatívan érintő vízelvezetések mellőzése. Fontos a szikes gyepi élőhelyek megőrzése, természetességi állapotuk javítása (megfelelő intenzitású legeltetés, inváziós fajok visszaszorítása). Indokolt a környezetkímélő szántóföldi gazdálkodás folytatása a terület táji környezetében.
- A mocsári növényzettől sűrűn benőtt mesterséges vizes élőhelyeken indokolt a növényzet részleges visszaszorítása. Szintén indokolt lehet a feltöltődő kubikgödrök részleges kotrása, illetve egyes – egyéb jelentős fajok szempontjából kevésbé értékes – mederrészek kimélyítése.

3.2.4. Kutatás, monitorozás.

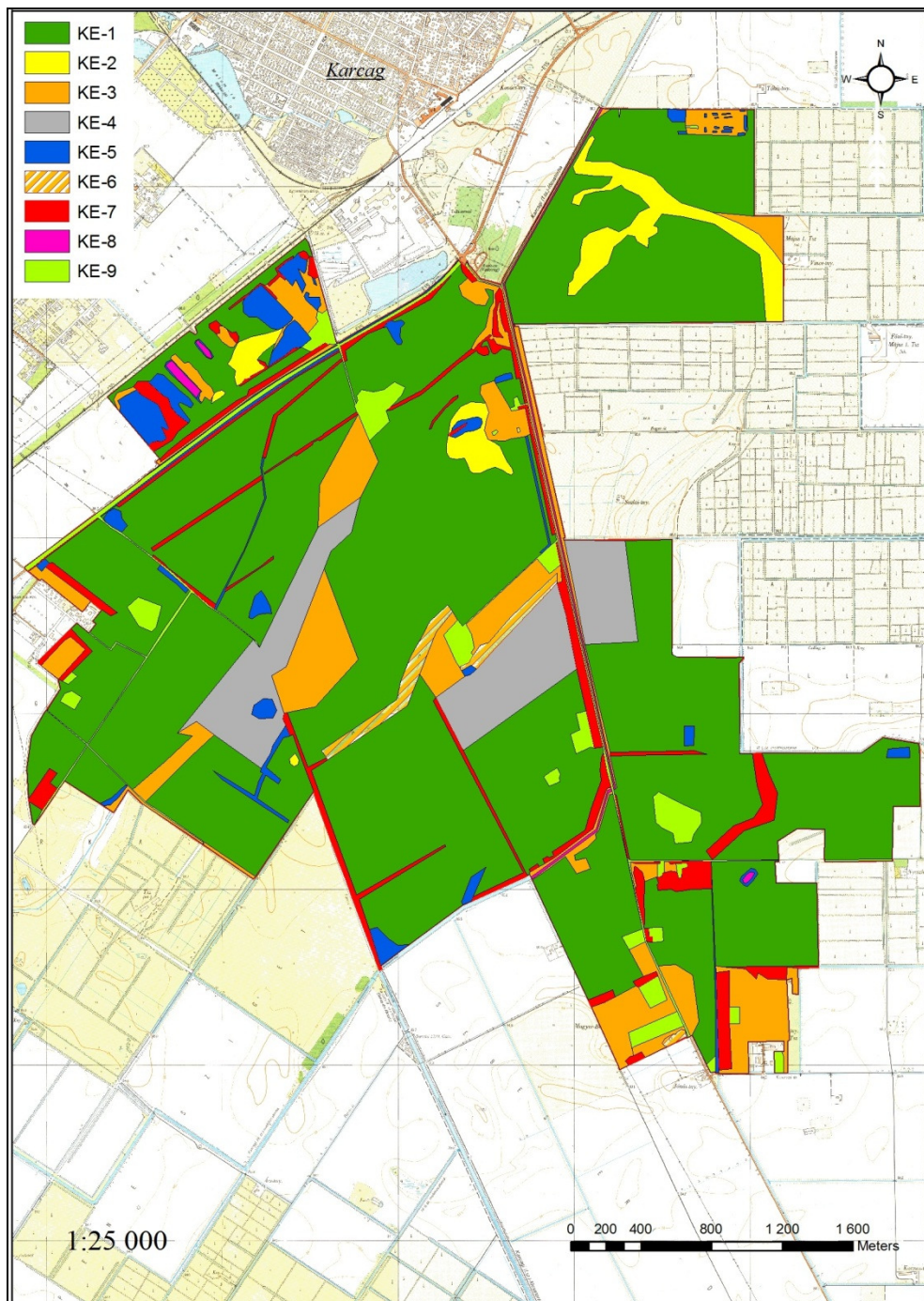
A **kisfészki aszat** (*Cirsium brachycephalum*) monitorozásra, állományméret változásának nyomon követésre éves egyedszámbecslést javasolunk.

A jelölő **kételtű fajok** monitorozását optimális esetben évente, minimálisan ötévente megismételt, standardizált mintavételezéssel indokolt elvégezni. Mindkét faj esetén rendkívül nehéz a valós egyedszámot megbecsülni, az egyedszám több nagyságrendet elérő fluktuációja pedig az eredmények értékelhetőségét nehezíti. Mintavételi helyeket javasolt természetes mocsárfoltokban, valamint kubikgödrökben, árkokban kijelölni. A dunai tarajosgöte esetén palackcsapdázás, valamint transzekt mentén végzett peteszámlálás, a vöröshasú unka esetén akusztikus, valamint transzekt mentén végzett vizuális felmérés a javasolt módszer.

A tervezési területen futó közutakon javasolt a gázolások mértékének vizsgálata útfelméréssel.

Az **ürge** (*Spermophilus citellus*) monitorozását standard NBmR módszer szerinti (lyukszámláson alapuló) relatív sűrűségbecsléssel indokolt megvalósítani.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése.(2014)

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Hegyesbor (HUHN20146) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

Ezen túl a terület az országos ökológiai hálózat magterület és puffertérület övezete is (ld. 1.6. fejezet) egyben.

A terület 51,4 %-a magántulajdon, míg 31,2%-a állami tulajdon, kisebb részben (5,3 %) mezőgazdasági termelő szövetkezeti, részvénytársasági (3,95%) és önkormányzati (2,05%) tulajdon.

A magántulajdonú területek több tulajdonos között oszlanak meg. Ugyanakkor a nagyon sok tulajdonos által érintett osztatlan közös tulajdon a területen nem jellemző.

A területen található erdőrészeket magántulajdonban vannak.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Hegyesbor Natura 2000 területe az alábbi azonosítóval jelzett fizikai blokkokban található. A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 90 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT
U6LMT-6-10	76,16	53,09	KAT20
U80MT-M-10	77,29	64,47	-
U8W1V-1-10	12,31	8,97	-
U97UV-6-10	0,79	0,41	-
U91UV-Y-10	6,13	6,13	KAT20
UAKET-3-10	41,5	41,5	KAT20
U76MT-T-10	43,07	36,18	KAT20
U7H1T-H-10	84,08	83,15	KAT20
U8RET-7-10	16,33	14,78	KAT20
U8W1T-X-10	7,11	6,73	KAT20
U6KEW-2-10	74,14	65,9	KAT20
U05EV-D-10	64,36	60,18	KAT20
U7A7W-M-10	161,05	151,85	KAT20
U091Y-8-11	107,17	103,1	KAT20
U85EW-Q-11	115,36	103,27	KAT20

U0REY-5-11	60,35	54,86	KAT20
U831W-7-10	36,53	33,65	KAT20
U05EY-J-11	97,96	86,4	KAT20
U9REY-F-11	36,3	28,31	KAT20
U9CEY-2-11	59,78	51,86	KAT20
U91UY-4-11	36,11	32,68	KAT20
U21UY-V-11	28,75	17,35	KAT20
U5TMW-F-10	156,42	146,98	KAT20

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerét tartalmazza.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz..

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 területen található, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente változó összeg lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyep- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyep természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A Hegyesbor fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések

megváltoztatásával léptethető életbe. A Hegyesbor Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó egyes jelenlegi szabályok felülvizsgálatával a kaszátlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalat alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhely-fejlesztési és élőhely-rekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Hegyesbor Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyepké, vagy vizes élőhellyé alakítását ösztönző eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban sosem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet véleményünk szerint csak akkor szüntethető meg, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti probléma megoldására megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre vonatkozóan nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv készítése során folyamatos kapcsolattartás történt a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen interjúk készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzattal (Karcag).
2. A kommunikációs időszakban cikk jelent meg a projekt honlapján.
3. A terv egyeztetési fóruma előtt, telefonos és e-mail-es kapcsolatfelvétel történt a fent említett címzettekén kívül a falugazdással, a gazdálkodókkal, a vízügyi hatósággal (Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság), a zöldhatósággal (Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség) és a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság) is. A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül jutott el az érintettekhez.
4. Az önkormányzat képviselői személyes és e-mail-es megkeresés után kifüggesztették a terv előzetes változatát.

A fenntartási terv első változatának megvitatása

1. Fórum (2014. július 10. Karcag, résztvevők száma: 8 fő): A fent részletezett tájékoztatási lépések után következett az egyeztető falufórum. A terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján egy fórum megtartása volt indokolt.
Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.
A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a falugazdász, a vadásztársaságok és a hivatalos szervek. A projektben résztvevők oldaláról a tervező, illetve a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv végső változatába.
2. Terepbejárás (2014. július 10. Karcag, résztvevők száma: 4 fő): a falufórum után a kjTT természetvédelmi öre által vezetett a terepbejárásra volt lehetőség, amely során minden esetben személyesen meg lehetett tekinteni, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea

Természetvédelmi Egyesület jegyzőkönyv vezetése mellett a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat.

3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt honlapján, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20146.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kjTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Hegyesbor Natura 2000 területtel érintett település (Karcag) képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók,
3. a kjTT területén működő vadásztársaságok (Karcag-Apavári Földtulajdonosi Közösség és Nagykun Vadásztársaság) képviselői,
4. falugazdász,
5. Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság,
6. Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség,
7. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A kezelő és hatósági szervezetek és magánszemélyek közül nem jelent meg mindenki az egyeztető fórumon, vagy nem nyilvánított véleményt. Viszont az alábbi táblázatban összegyűjtött, beérkezett vélemények a terv végső változatába beépítésre kerültek.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Karcag település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Helyi gazdálkodók	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés,	nem	-	-	-

	e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről				
Vadásztársaság (Karcag-Apavári Földtulajdonosi Közösség)	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	nem	-	-	-
Vadásztársaság (Nagykunsági Vadásztársaság)	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	nem	-	-	-
Falugazdász	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, sajtómegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	kezelési javaslat